

Sygn. akt: III AUa 661/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 17 lutego 2015 r. w Łodzi

sprawy **A. N.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o ekwiwalent za deputat węglowy,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 7 kwietnia 2014 r., sygn. akt: V U 83/14;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 661/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 grudnia 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił A. N. prawa do wypłaty ekwiwalentu za deputat węglowy.

W odwołaniu od tej decyzji z dnia 8 stycznia 2014r. A. N. wniósł o jej zmianę i przyznanie mu prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, jako byłemu pracownikowi kolejowemu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych domagał się oddalenia odwołania podnosząc, że ekwiwalent za deputat węglowy przysługuje jedynie tym pracownikom kolejowym, którzy przed przejściem na rentę lub emeryturę byli zatrudnieni na kolei. Tymczasem A. N. bezpośrednio przed przyznaniem mu prawa do renty nie był zatrudniony na kolei, a zatem prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy nie nabył.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2014r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał A. N. prawo do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy.

Sąd Okręgowy ustalił, że A. N. w okresie od dnia 1 sierpnia 1971r. do 31 maja 2010r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w jednostkach organizacyjnych pp. (...), (...) S.A. oraz w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. jako starszy monter specjalista, starszy zawiadowca urządzeń

telekomunikacyjnych, specjalista teletechnik do spraw utrzymania infrastruktury, przy czym tylko okres pracy od dnia 1 sierpnia 1971r. do 31 grudnia 2008r. uznany został za zatrudnienie na kolei, traktowane jako wykonywanie pracy w szczególnych warunkach. Natomiast w okresie od dnia 15 czerwca 2010r. do 10 kwietnia 2013r. ubezpieczony był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P. jako kierownik działu administracyjno -gospodarczego.

W dniu 8 grudnia 2010r. A. N., urodzony (...), złożył wniosek o rentę na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Decyzją z dnia 25 stycznia 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przyznał A. N. od dnia 1 lutego 2011r. do dnia 31 grudnia 2012r. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Do ustalenia podstawy wymiaru renty organ rentowy przyjął wynagrodzenie wnioskodawcy z 10 lat kalendarzowych, tj. z lat 1994-2003, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wyniósł 119,40%.

Decyzją z dnia 1 marca 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. dokonał przeliczenia renty przysługującej A. N. przez zmianę okresu, z którego ustalono podstawę wymiaru świadczenia. Do ustalenia podstawy wymiaru renty organ rentowy przyjął wynagrodzenie wnioskodawcy z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu zatrudnienia, tj. z lat 1984-2001, 2004 i 2006, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalono na 130,81%. Następnie decyzją z dnia 27 stycznia 2012r. organ rentowy dokonał przeliczenia renty przysługującej A. N. przez uwzględnienie w wymiarze świadczenia okresu zatrudnienia od 1 kwietnia 2011r. do dnia 31 grudnia 2011r. Decyzją z dnia 24 stycznia 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. dokonał przeliczenia renty przysługującej A. N. przez uwzględnienie w wymiarze świadczenia okresu zatrudnienia od 1 stycznia 2012r. do dnia 31 października 2012r. oraz przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy do dnia 30 listopada 2014r. Z kolei decyzją z dnia 3 grudnia 2013r. ZUS przyznał ubezpieczonemu na okres od 1 czerwca 2013r. do dnia 30 listopada 2016r. rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i dokonał ponownego ustalenia wysokości świadczenia. Do podstawy wymiaru renty organ rentowy przyjął wynagrodzenie wnioskodawcy z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu zatrudnienia, tj. z lat 1984-2001, 2004 i 2006, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru pozostał na 130,81%.

W dniu 9 grudnia 2013r. A. N. wniósł o przyznanie mu ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, jako byłemu pracownikowi kolejowemu. Ubezpieczony przez cały okres zatrudnienia na kolei był uprawniony do deputatu węglowego.

W tak ustalonym i bezspornym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Sąd przywołał treść art. 74 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...), zgodnie z którym byłemu pracownikowi kolejowemu, pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznana na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także członkom rodziny tego pracownika, pobierającym po nim rentę rodzinną przyznana na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Zgodnie zaś z art. 74 ust. 10 i 11 ustawy z 8 września 2000r. emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty. Prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty.

W świetle przywołanych regulacji prawo do deputatu węglowego przysługuje pracownikom pracującym na kolei. Przysługuje ono również byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia nabyli emeryturę lub rentę. Tym samym przyznanie prawa do deputatu węglowego wyklucza - nie ostatecznie przed przyznaniem prawa do renty zatrudnienie poza koleją, jak chce organ rentowy - jedynie nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z tytułu zatrudnienia wykonywanego poza koleją. Zatem okoliczność, że ostatecznym zatrudnieniem A. N. przed przyznaniem mu prawa do renty nie było zatrudnienie na kolei nie wyklucza przyznania mu prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy. Dla nabycia prawa do deputatu węglowego decydujące znaczenie ma ustalenie, czy wnioskodawcy przysługiwało prawo do deputatu węglowego w okresie zatrudnienia na kolei oraz czy nabycie prawa do

renty z tytułu niezdolności do pracy nastąpiło w oparciu o zatrudnienie wykonywane na kolei. Bezsprzeczne w sprawie jest, że A. N. w okresie od dnia 1 sierpnia 1971r. do 31 maja 2010r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, w jednostkach organizacyjnych pp. (...), (...) S.A. oraz w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W., a okres jego pracy od 1 sierpnia 1971r. do 31 grudnia 2008r. zaliczony został do zatrudnienia na kolei, jako praca w szczególnych warunkach. Odwołujący się od 1 lutego 2011r. nieprzerwanie jest uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy, a podstawę wymiaru stanowi wynagrodzenie z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu zatrudnienia, tj. z lat 1984-2001, 2004 i 2006. W tych latach wnioskodawca pozostawał w zatrudnieniu na kolei i pobierał deputat węglowy. Skoro zatem nabycie przez wnioskodawcę prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nastąpiło w oparciu o zatrudnienie na kolei, w czasie którego był on uprawniony do deputatu węglowego, to prawo do tego deputatu w świetle art. 74 ust 1 i 4 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) przysługuje mu również, jako byłemu pracownikowi kolejowemu uprawnionemu do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stwierdzając powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Apelację od tego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.. Sformułował zarzut naruszenia prawa materialnego - art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) i wniósł o zmianę wyroku przez oddalenie odwołania.

Organ rentowy zakwestionował podgląd prawny Sądu Okręgowego. Zdaniem skarżącego, wraz z ustaniem zatrudnienia na kolei lub ustaniem prawa do renty kolejowej ustaje prawo do deputatu węglowego. Skarżący powołał się przy tym na stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 7 marca 2012r., III AUa 1699/11 (LEX nr 1238743).

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest bezzasadna.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny, a dokonując subsumcji trafnie przywołał prawo materialne, które właściwie wyłożył. W konsekwencji Sąd Okręgowy słusznie uznał, że skoro A. N. pobierał deputat węglowy w okresie zatrudnienia, z którego powstało jego prawo do renty, to przysługuje mu uprawnienie do ekwiwalentu pieniężnego za ten deputat - zgodnie z brzmieniem art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (t.j. Dz.U. z 2014r. poz. 1160).

Wnioskodawca nabył prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z dniem 1 lutego 2011r., a więc pod rządem ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 1440 ze zm.), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999r., uchylając ustawę z dnia 28 kwietnia 1983r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz.U. Nr 23, poz. 99 ze zm.). Już ustawa z dnia 28 kwietnia 1983r. regulowała w art. 18 ust. 2, że emerytowi lub renciście, pobierającemu kolejową emeryturę lub rentę, przysługuje prawo do kolejowej opieki lekarskiej i deputatu węglowego oraz do bezpłatnego i ulgowego przejazdu kolejami, na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Prawo do deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego dla pracowników kolejowych pobierających emeryturę lub rentę przewidywał także art. 46a ustawy z dnia 6 lipca 1995r. o przedsiębiorstwie (...) (Dz.U. Nr 95, poz. 474 ze zm.), dodany do tej właśnie ustawy przez art. 164 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; przepis ten obowiązywał od 1 stycznia 1999r., ale wraz całą ustawą z dnia 6 lipca 1995r. uchylony został z dniem 1 stycznia 2001r. przez ustawę z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (art. 82 ust. 1). Tę ostatnią ustawę prawidłowo przywołał i zastosował Sąd pierwszej instancji, jej przepis art. 74 stanowi aktualnie obowiązującą regulację w przedmiocie prawa do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy dla osób uprawnionych do emerytur i rent. Prawo do ekwiwalentu za deputat węglowy jest uprawnieniem o charakterze wyjątkowym o ustawowej podstawie, świadczenie to wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa. W swych początkach było to prawo pracownika kolejowego do bezpłatnego przydziału węgla, co skutkowało zrównoważeniem jego utraty kwotą pieniężną (parytet towaru i pieniądza). Przydzielanie węgla pracownikom i rencistom lub emerytom (...)

stanowiło przywilej, mający łagodzić trudności w nabywaniu węgla na wolnym rynku, należny oprócz i niezależnie od wynagrodzenia za pracę oraz od emerytury i renty. Stanowiło także swego rodzaju tradycję wywodzącą się z tego, że węgiel składowany był na terenach kolejowych. Z tych przyczyn deputat węglowy ustanowiony został jako bezpłatny przydział węgla, co realizowało cel wyposażenia pracowników w dobro reglamentowane także po ich przejściu na emeryturę lub rentę, spełniane w pieniądzu tylko wówczas, gdy przydział węgla był zbędny (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2000r., III ZP 9/00, OSNAP 2000 nr 24, poz. 902).

Zgodnie z treścią art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000r., byłemu pracownikowi kolejowemu, pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przyznaną na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także członkom rodziny tego pracownika, pobierającym po nim rentę rodzinną przyznaną na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1.800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Dyspozycją przytoczonego przepisu ustawodawca określił krąg podmiotów, którym przysługuje prawo do deputatu węglowego, tj. byłym pracownikom kolejowym pobierającym rentę lub emeryturę (lub członkom ich rodzin), którzy prawo do renty lub emerytury uzyskali na podstawie jednego z trzech wymienionych aktów prawnych, a ponadto w okresie zatrudnienia na kolei mieli prawo do deputatu węglowego.

A. N. wskazane przesłanki spełnił. Przez okres 38 lat i 10 miesięcy zatrudnienia w jednostkach kolejowych był uprawniony do deputatu węglowego wypłacanego w formie ekwiwalentu. Od 1 lutego 2011r. przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS. Spór powstał w związku z poglądem organu rentowego, wywiedzionym z treści art. 74 ust. 4 ustawy z dnia 8 września 2000r. Przepis ten stanowi, że prawo do deputatu węglowego nie przysługuje emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w okresie zatrudnienia, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty. Organ rentowy konsekwentnie twierdził, co podtrzymał także w apelacji, że skoro ostatnim zatrudnieniem ubezpieczonego przed rentą nie była praca na kolei, to nie nabył on prawa do deputatu węglowego. Ze stanowiskiem tym zgodzić się nie można. Przede wszystkim wymóg taki nie wynika z przepisu art. 74 ust. 1 ustawy. Gdyby zaś wolą ustawodawcy było ograniczenie przedmiotowego prawa jedynie do kategorii osób zatrudnionych na kolei bezpośrednio przed przejściem na świadczenie rentowe, to dałby temu wyraz umieszczając stosowny zapis w art. 74 ustawy. Stylistyka przepisu skłania do wniosku, że ustawodawca położył nacisk na silny związek tego świadczenia ze stosunkiem pracy, gdyż nie użył określenia „emerytowi” lub „renciście”, tylko „byłemu pracownikowi kolejowemu”. Ekwiwalent za deputat węglowy jest niewątpliwie świadczeniem wywodzącym się ze stosunku pracy na kolei i ten aspekt oraz literalne brzmienie przepisu należy mieć na względzie w procesie wykładni i subsumcji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, ust. 1 i ust. 4 art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000r. należy odczytywać łącznie w ten sposób, że prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia uzyskali emeryturę lub rentę, co w przypadku renty oznacza, że nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w oparciu o zatrudnienie poza koleją wyklucza nabycie prawa do deputatu. Istotne jest zatem ustalenie, czy renta przyznawana na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ustalona została na podstawie zatrudnienia kolejowego i wówczas prawo do deputatu przysługuje, czy też na podstawie zatrudnienia poza koleją, co wyklucza przyznanie prawa do deputatu (podobnie Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 7 marca 2012r., III AUa 1699/11, Legalis nr 733836). Innymi słowy, przepis art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000r. nie odnosi się jedynie do byłych pracowników ostatnio zatrudnionych na kolei, ale do wszystkich byłych pracowników kolejowych, którzy jako emeryci lub renciści uzyskali to uprawnienie w oparciu o zatrudnienie na kolei, a nie o inne zatrudnienie.

Jak wynika z niespornego stanu faktycznego, A. N. w okresie od 1 sierpnia 1971r. do 31 maja 2010r. był zatrudniony w jednostkach organizacyjnych (...). Zatrudnienie poza koleją podjął w dniu 15 czerwca 2010r., a prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy nabył od dnia 1 lutego 2011r., a więc pracę poza koleją wykonywał przez okres 7,5 miesiąca przed rentą. Podstawa wymiaru świadczenia rentowego ustalona została wyłącznie z okresu zatrudnienia na kolei. W tych okolicznościach w pełni uprawnione jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, że ubezpieczony nabył prawo do renty na podstawie zatrudnienia kolejowego. Staż pracy w wymiarze 7,5 miesiąca nie uprawnia do renty

w świetle art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nadto warunek z art. 57 ust. 1 pkt 3 tej ustawy jest spełniony w odniesieniu do zatrudnienia na kolei, gdyż niezdolność do pracy wnioskodawcy powstała w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia w jednostce organizacyjnej (...). Nie ma więc żadnych podstaw faktycznych i prawnych do uznania, że renta z tytułu niezdolności do pracy A. N. została ustalona na podstawie zatrudnienia poza koleją, a tylko wówczas byłaby uzasadniona odmowa przyznania mu prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy.

Sumując, jeśli „były pracownik kolejowy” nabył prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia na kolei i podstawa wymiaru świadczenia rentowego ustalona została wyłącznie z okresów zatrudnienia na kolei, w czasie których ubezpieczony pobierał deputat węglowy, to jest on byłym pracownikiem kolejowym uprawnionym do ekwiwalentu pieniężnego za ten deputat w rozumieniu art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2000r., niezależnie od tego, że przez kilka miesięcy przed rentą pracował poza koleją, gdyż ustawa nie wymaga, aby praca na kolei była ostatnim zatrudnieniem przed nabyciem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Konstatacja ta świadczy o bezzasadności apelacyjnego zarzutu obrazy prawa materialnego. Powołanie się przez organ rentowy na stanowisko zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 7 marca 2012r., III AUa 1699/11, wskazuje na nie dość dokładną lekturę tego judykatu, gdyż z uzasadnienia przywołanego wyroku wynika pogląd zbieżny z przyjętym w sprawie niniejszej, jako ten kierunek wykładni, który prowadzi do przyznania ubezpieczonemu prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy.

Mając powyższe na względzie Sąd drugiej instancji oddalił bezzasadną apelację organu rentowego na podstawie art. 385 k.p.c.

Przewodniczący: Sędziowie: